

Posudek vedoucího bakalářské diplomové práce:

Jitka DVOŘÁKOVÁ, *"Myslím si, že se ženy chtějí líbit a tanto sport k tomu nabízí příležitosti"*. Konstrukce ženského těla v estetické skupinové gymnastice, FHS UK Praha 2008, 68 stran plus 5 textových a 5 obrazových příloh.

Předkládaná práce vznikla z původního spíše historicky orientovaného zájmu autorky o proměnu zacházení (diskursivního konstruování) s ženským tělem během vývoje sportu. Nakonec se autorka, vzhledem k nutnosti redukovat široce založené téma, rozhodla empirický materiál čerpat pouze ze současnosti a to cestou polostandardizovaných rozhovorů s pěti cvičenkami estetické skupinové gymnastiky (viz příloha 1-5). Ve své práci vyvozuje z prvé částečně teoretické, částečně historické části dvě základní badatelské otázky. Po té rozpracovává analytickou metodu, když na oněch pět rozhovorů uplatňuje diskursivní analýzu (Willig, Foucault), a konečně představuje své závěry. Prvou diskutovanou tezí je, zda by šlo opravdu uhájit Bourdieuovo tvrzení, že sport poskytuje ženě možnost vymanit se z postavení "těla-pro-druhého"? Druhou otázkou je, zda by se nedala v "ženských sportech" (jejich vymezení na s. 22 - "ženský sport" není totéž, co sport provozovaný ženami. Ženy provozují i "mužské sporty". "Ženský sport" směřuje k ladnosti pohybu, estetičnosti, je nesilový a pod.) spatřovat snaha žen vrátit se ve sportu k tradičním genderovým rolím (s.38-39)? Pro odpovězení obou těchto otázek se hodí současný směr, oddělený od moderní gymnastiky, tzv. estetická skupinová gymnastika. Na základě prvku genderové analýzy a pomocí rozboru povahy diskursu Jitka Dvořáková jednak zčásti v podstatných bodech kritizuje Bourdieuovu tezi, jednak se snaží prokázat, že tam, kde v estetické skupinové gymnastice jde o konstrukci "především hezky vypadat" v rámci diskursu "viděného bytí", jsou její zjištění nejen důvodem pro kritiku Bourdieua, ale i podporou pro tvrzení, že by estetická skupinová gymnastika mohla být projevem snahy žen vrátit do sportu tradiční genderové role (s. 57-60).

Předkládanou práci považuji za dobře promyšlenou, ukázněně pracující s pojmovým aparátem a uplatňující zřetelně vymezené analytické postupy. Přesto mám vůči ní několik otázek či připomínek. V následujícím textu je kladu především jako podněty do diskuse při ústní části obhajoby.

(1.) Autorčin výklad o postavení ženy a o ženském sportu v 19. století je (např. na s. 10-11) místy až příliš zjednodušující. Je to dáno již někdy až zbytečně jednoznačným vyzněním literatury, ze které autorka čerpá. Některé charakteristiky (např. tvrzení o diskriminaci žen ve stravě) by bylo vhodné specifikovat s ohledem na sociální diferenciaci.

(2.) Za určitý problém považuji samotnou kategorii *estetična*. Jitka Dvořáková si je této věci vědoma. Sama vymezuje *estetično* (v pozn. na s. 42) jako *otevřenou*, kulturně relativní kategorii.

Přece by však, domnívám se, možná stálo za to otázky s "estetičnem" spojené dále promyslet. Již proto, že při své "otevřenosti" či sémantické rozmlženosti je estetičnost zároveň podstatným prvkem "ženského sportu" (s. 22) a vlastně se s touto kategorií samozřejmě zachází i v Pravidlech moderní či estetické skupinové gymnastiky (s. 24-27) a, jak autorka ukazuje na s. 52, právě tato "otevřenost" "estetična" je prostorem, v němž může být vykonávána moc diskursu. Je to tedy prostor, v němž se nápadně ukazuje socio-kulturní rozměr (či podmíněnost) sportu samého (i v jeho vnitřních pravidlech). O to by se daly opřít další úvahy. Napojit by se na ně mohly i skutečnosti poukazující na to, že ženy jsou k některým sportům lépe fyziologicky disponovány než muži (s. 18), z čehož by šlo opět vyvozovat, že jejich "slabší" výkony v těchto sportech mohou být indikátorem socio-kulturní podmíněnosti sportu a tudíž i socio-kulturní podmíněnosti (autorka by řekla diskursivní konsturkce) těla a zacházení s ním.

(3.) Za produktivní považuji postup Jitky Dvořákové tam, kde na základě svých empirických zjištění diskutuje Bourdieuovy teze. Přece bych se zde však rád zeptal, zda lze opravdu říci, že diskursivní konstrukce "především dobře vypadat" se pojí s tělem, jež je bez pohybu (s. 43-44)? Není ono "vypadání" i zde alespoň v některých momentech spojeno právě s provázáním úpravy těla, která má funkci právě pro určité pohyby, s těmito pohyby?

(4.) Autorka si je vědoma toho, že výsledky její diskursivní analýzy (Willig, Foucault) nelze bez dalšího přenést na "subjekty" cvičenek, tj., že rozebírá-li diskurs, nemůže bezprostředně z tohoto rozboru činit závěry o intencionalitě jednání (s. 55). V tomto smyslu se dostátá i k odlišování "suhjektU" a "objektu" a "jednání" a "chování" (s. 46-47). Přesto se zde dá do určité míry namítnout, že při popisu diskursu "viděného bytí" pojednává na jedné straně věci tak, že diskurs vykonává tlak na tělo jako na "objekt", na druhé straně se však dostane i k formulacím, že dívky se *snaží* (pod vlivem diskursu) nějak vpadat (ono snažení však již předpokládá *intencionalitu* a tudíž *subjekt* - s 49).

Na práci zejména oceňuji vyváženost mezi její teoretickou a empirickou částí, autorčinu způsobilost položit si badatelské otázky a pomocí empirického materiálu je diskutovat, dobrou práci s základními, pro dané téma významnými sociologickými či kulturně-vědními pojmy a schopnost reflektovat, o jaké vrstvě socio-kulturní reality nám zvolená metoda vlastně umožňuje vypovídat. Proto a i s ohledem na vyše řečené *doporučuji* práci Jitky Dvořákové *k obhájení* a narhují její hodnocení jako *výborné* (spíše v nižším bodovém pásmu této známky - okolo 41-42 *kreditních bodů*).

Jan Horský

V Praze 22. května 2008